

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sefer Qiryah ne'emanah

kolel Nevi'im u-khetuvim

Sefer Yesha'yah

Shelomoh ben Yitshaq

Fyorda, 5567 [1806/1807]

71

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9839

לו (א) ויהי בארבע עשרה שנה למלך חזקיהו עלה סנחריב
 מלך אשור על כל ערי יהודה הפצרות ויחפשים : (ב) וישלח
 מלך אשור את רבשקה מלכיש ירושלמה אל המלך חזקיהו
 בחיל כבד ויעמוד בתעלת הפרכה העליונה במסלת שדה כובס :
 (ג) ויצא אליו אליוקים בן חלקיהו אשר על הבית ושכנא הסופר
 ויואח בן אסף המזכיר : (ד) ויאמר אליהם רבשקה אמרו נא לי
 חזקיהו כה אמר המלך הגדול מלך אשור מה הכטחון הזה אשר
 בטחתי : (ה) אמרתי אך דבר שפתים עצה וגבורה למלחמה
 עתה על מי בטחתי כי מרדת בי : (ו) הנה בטחתי על משענת
 והקנה הרצוץ הזה על מצרים אשר יסמך איש עליו וביא בכפו
 ונקבה בן פרעה מלך מצרים לכה הבטחים עליו : (ז) וכיה אמר
 אלי אל יהוה אלהינו בטחנו הלא הוא אשר הסיר חזקיהו את
 במתיו ואת מזבחתי ויאמר ליהודה ולירושלם לפני המזבח הזה
 השתחווי : (ח) ועתה התערב נא את אדני המלך אשור ואהנה

לך

ר ש י

לו (ב) צחעלות , פושיר בלעז (עיין לעיל ז' ג') צריכה מקום כינוס
 מים חפור בקרקע ניד חדם נחת צו דגים ארוך ורהז * צמסילה ,
 דרך כבושה קמין בלעז סינטיר בלעז (ר"ל סענטיער , Sentier בל"ח פוס
 שטייג , באסן) : שדה כובס * ת"י הקל משטח קלריח שזוטחן שם הכובסי
 את הבגדי : (ג) המזכיר כותב הזכרונות בספר דברי הימים ג' (ד"ח המזכיר
 היה דין צא לפניו ראשון שיפסקנו ראשון) : (ה) אמרתי (עד הגס) אך
 דבר שפתים הוא בפיו לאמר לא אעבוד למלך אשור ומשיראם שאעלה אליו לנבא
 יחזור צו עכשיו הרי עליתי מועתה או יעבדני או צריך הוא לנפש עלה וגבורה
 לנלחמה : עתה שבה העת אמור נא על מי בטחתי למרוד צו : (ו) אשר
 יסמך איש * על הקנה הרצוץ הנשבר והקרומיות צחים בכפו וטוקנין אותם כן
 פרעה לצוטחים צו סופן להיות עזרתן לרעתן : (ז) אשר הסיר חזקיהו את
 צמותיו ביער את כל צתי ע"ח ומזבחות וצמות והזקיק את כל יסודה להשתחות
 לפני מזבח אחד : (ח) התערב נא צדבר זה אם תוכנ לקיימו * ל' ערבון
 מקורין גי"ר בלעז (הוא גאשער , Gager בל"ח חזק פערפפענדן , צירגע

שטעלנן יח א 18 1

ישעיה לו

לך אלפים סוסים אמ-הובל לתת לך רכבים עליהם : (ט) ואיך
 תשיב את פני פחת אחד עבדי אדני הקטנים ותבטח לך על מצרים
 לרכב ולפרשים : (י) ועתה המבלעדי יהוה עליתי על הארץ
 הזאת להשחיתה יהוה אמר אלי עלה אל הארץ הזאת והשחיתה
 (יא) ויאמר אליקים ושבנא ויואח אל רבשקה דבר נא אר-
 עבדיך ארמית כי שמעים אנחנו ואל תדבר אלינו יהודית באוני
 העם אשר על החומה : (יב) ויאמר רבשקה האל אדניך ואליך
 שלחני אדני לדבר את הדברים האלה הלא עלי האנשים הישבים
 על החמה לאכל את חראיהם צואתם קרי ולשחות את שיניהם
 סיטי רגליהם קרי עמכם : (יג) ויעמד רבשקה ויקרא בקול גדול
 יהודית ויאמר שמעו את דברי המלך הגדול מלך אשור : (יד) כה
 אמר המלך אל ישא לכם חזקיהו כי לא יוכל להציל אתכם :
 (טו) ואל

ר ש י

שטעלן , וכן ל"ר מ"ג י"ח כ"ג) : (ט) ואיך תשיב • הפילו פני פחת
 אחד שהוא מעבדי אדני הקטנים שהקטן בראשי גייסות שלו ממונה על אלפים
 איש : אחד עבדי • אחד מעבדי כמו (ראשית כ"ח) אחד השחים אחד הריקים
 (שמואל ב' ו') : (י) המבלעדי ה' • שלא מרשותו : ה' אמר אלי • כבר נבאו
 הנביאים ישא את חיל המשק (לעיל א') ואת שלל שומרון לפני מלך אשור והוא
 טעה לומר כאשר עשיתי לשומרון כן תעשה לירושלים : (יא) כי שומעים
 אנחנו • מכירים אנחנו חותול שומעים , איטנדנ"ט בלע"ז (כמו ענדענדאנג
 Entendons בל"א וויר פערשטעקן , כמו ראשית מ"א מ"א ט"ו) וא תדבר
 אלינו יהודית • שכל העם מכירים בלשון יהודית והם מתפחדו מדברך (לפי
 שאמר להם אמרו נח אל חזקיה שלא בא להפחיד העם כסבורים הם חף שמנות
 רבו על רבשקה אבל לבו נמשך למשפחתו ויכמרו ניחוננו : (יב) האל אדוניך
 תמיהה הוא לכך נקוד הט"ף פתח • וכי אל שניכם לבדכם שלחתי אדוני הלא על
 בולם שלחתי ולכך באתי שכל העם ישמעו ויראו ואל יסיתם חזקיהו למרוד : לאכול
 את צאתם • חף הם ברענ המזור יאכלו : את חריהם • רעי היוגא דרך
 הנקב שלהם : ולשון נאה תקנות סופרי לקרותו צאתם כך שנו רבותינו מקראות
 הכתובי לגנאי קורין אותן לשבח כמו (דברי כ"ח) צעפולים צטחורי ישגלה
 (שם) ישכנה חוריה צאתם שיניה מומי רגליהם שיניהם צאה לחה שיני דכרשמת
 היא החלחול שקורין טנחיה בלע"ז עומדת על ידי שלש שינים : (יד) ישא •
 יתעה

תרגום אשכנזי

קלב

צווייא שוויזענד פֿעֿרדע געבען, אָב דוא אויך נור דוא רייטער דאָצו הערבייא שאַפֿע
פֿען קאַנסט? (ט) דוא קאַנסט דעמאָך ניכט אינמאָל איינעם איינציגען פֿאַשאַ
פֿאַן דען קליינסטען פֿאַזאללען מיינעם הערן ווידערשטאַנד לייסטען, אונד פֿעֿר
לעססעסט דייך נאָך אימער אויף מצרים'ס וואַגען אונד רייטערייא! (י) אונד בין
אייך דען אָהנע בפֿעהל דעס עוויגען הערויף געקאַממען, דאָ לאַנד צו פֿעֿרהעערען?
גייך, דער עוויגע האַט מיר בפֿאַהלען: ציהע הינויף נאָך דיועם לאַנדע, אונד פֿעֿר
העערע עס! (יא) אליקים, שכנא אונד יואח שפראַכען נון צו רבשקה: רעדע דאָך
געפֿעלליגסט מיט דיונען קנעכטען זיריש, דען וויר פֿער שטעהען עס, אונד רעדע
ניכט מיט אונס אין יודישער שפראַכע, דאַמיט עס דאָ פֿאַלק אויף דער מויער ניכט
אָערע. (יב) אָבער רבשקה אנטוואַרטעטע: וויא? שיקטע מיך דען מיין הערר,
איינעם קעניג אָדער אייך דיועם אַללעס צו זאָגען, אונד ניכט פֿילמעֿהר דען לייטען
דאָרט, דוא אויף דער מויער זיצען, אונד דוא מיט אייך נאָך ווערדען איהרען אייגען
קאַטה פֿרעסען, אונד איהרען אורין וויפֿען מיסען? (יג) אונד נון שטעללעטע
זיך רבשקה הין, אונד ריף מיט לויטער שטימע, אין יודישער שפראַכע, פֿאַלגענ
דע וואַרטע: הערעט דען אַנטראַג דעם גראַסען קעניגס, דעם קעניגס פֿאַן אשור!
(יד) זאָ שפריכט ער: לאַסעט אייך ניכט פֿאַן חזקיהו טיישען, דען ער קאַן אייך
גיכט רעטטען: (טו) לאַסעט

ב א ו ר

גייך (גאַשער) בלע"ן. (רש"י במלכים) . והוא (וועטטען) בלסקן אשכנז . ואחנה
לך וכו' . הנה אמר זה בלך דרך הבנו והלעג, כאלו אמר, שלא יאלכו לחזקיה אלפים אנשים,
ראויים לרכוב על סוסים. (רלב"ג) . (י) המבלעדו ה' וכו' . להפחידם אמר כן, או
פירושו, אחר שכל הארצות נתן ה' בידי, וגם כל ארץ ישראל, הוא אמר אלי, עלה אל הארץ
והשחיתה. (רד"ק במלכים) . עליחי על הארץ הזאת . במלכים פתוב: על המקום הזה,
והענין אחד. (יא) שומעים אנחנו: שמיעה זו לשון הנכה היא, כמו כי שמע יוסף (ראשית
מ"ב כ"ג), ודומיו. (יב) לאכול וגו' . כאלו יאמר, שאם ישמרו את הקומה, שלא יכנסו
חיל מלך אשור, הנה יבנה עליה מלך אשור מזב, עד שמרוב הרעב יאכלו צואתם, וישחיתו
רגליהם, והוא השתן. (רלב"ג) . חראיהם . כתיב, והוא כנוי לרעי היוצא מפי הטבעת,
כמו הכתיב במלכים ב' (י"ד כ"ז), למחראות . ועיקר המלה מלשון הערב, שנה ירה פעל חרא
על נקבים גדולים . והקרי הוא צואתם, וכן תרגם הכשדי: מפקתהון . שיניהם . כן הוא
בכתיב, והוא כנוי לשתן . וגם המלה הזאת היא מלשון הערביים, שקוראים לנקבים קטנים שיון
והקרי הוא בלשון נקיה, מימירגליהם, וכן תרגם גם הכשדי. (יד) ישיא . יטעני . (הכשדי) .
(טו) עשו

מכלל יופי

בימות הנשמים ועיקר הלשון היא מלשון הרמה מענין סולו לרוכב בערבות שענינו רוחו,
ועל המקום הזה היו עומדים מכנסי הנגדים כמו התעלה, ובשדה היו שיטחים נגדים לשמש,
וכן תרגם יונתן שדה כונם חקל משטח קנריא: (ז) ליהודה ולירושלים, כתרומתו לאיכס
יהודה וליתבי ירושלים: (ח) ההערב כל, מענין כי ענדך ערב את הכער, ופירשו
אשכנז עשו בערבון כוב הדבר אם תוכל לעשותו: (ט) פחת, כל כן כתיב גם בלי פמיכות
והוא

תרגום אישכנזי

(טו) לַאֲסַמְעַט אִיִּךְ אִיִּךְ נִכְט פֶּאָן אִיהֶם מִיט דער צופֿערזיכט אויף דען עוויגען
 דינהאַלטען , ווען ער זאָגט : דער עוויגע ווירד אונס שאָן בעפֿרײען , אונד דײַע
 שטאַרט ווירד נִכְט אין דיא געוואַלט דעס קעניגס פֿאָן אִישׁוֹר קאַממען =
 (טז) געבט איהם קיין געווער , זאָנדערן פֿערנעהמט , וואָס דער קעניג פֿאָן אִישׁוֹר
 אייך אַנטראַגען לעסט : צײַגט אִיִּךְ פֿרידפֿערטיג געגען פֿיך , אונד קאַממעט
 צו מיר הערײַם , זאָ זאַלל יעדער הײַר רױזיג דיא פֿריכטע וײַנעס וײַנשטאַקקעס
 אונד וײַנעס פֿײַגענבײַמס געניסען , אונד דאַן וואָסער אויס וײַנער צײַסטערנע
 טרינקען , (יז) בײַם איך קאַממע , אונד אייך אין איין לאַנג פֿיהרע , דאַן דעס
 אײַרײַגען גלײַכט ; און איין לאַנג , וועלכעס קאַרן אונד מאַסט , געטריידע
 פֿעלדער אונד וײַנבערגע האַט . (יח) לאַסט אייך נִכְט פֿאָן חזקיהו פֿערפֿיהרען ,
 ווען ער שפֿריכט : דער עוויגע ווירד אונס בעפֿרײען ; האַט דען אירגענד אײַנער
 פֿאָן דען געטטערן אַנדערער פֿעלקער ויין לאַנג געגען דען קעניג פֿאָן אִישׁוֹר שײַצען
 קעננען ? (יט) וואָ וינד דיא געטטער פֿאָן חזקיהו אונד אַרפֿר ? וואָ דיא פֿאָן
 ספֿרײַם ? — האַכען דיא געטטער שומרון פֿאָן מײַנער געוואַלט בעפֿרײעט ? —
 (כ) האַט אײַנער פֿאָן דען געטטערן דײַער לענדער ויין לאַנג געגען מײַנע מאַכט
 שײַצען קעננען ? אונד אײַער גאַטט זאַללעט ירושלים בעפֿרײען ? — (כא) זיא
 שױגען , אונד אַנטוואַרטעטען איהם קיין וואָרט ; דען עס וואָר איין בעפֿעהל דעס
 קעניגס : אַנטוואַרטעט איהם נִכְטס . (כב) דער שלאָסהויפטמאַן אליקים ,
 זאָהן חלקיהו'ס , דער געהײַמשרײַכער שכנא אונד דער קאַנצלער יואה , זאָהן
 אַספֿ'ס , גינגען נון , מיט צערריסנען קלײַדערן , צו חזקיהו צוריק , אונד ערצעהלטען
 איהם , וואָס רכשקה זאָנטע .

לו (א) אלס דער קעניג חזקיהו דים הערטע , צעררייב ער וײַנע קלײַדער ,
 היללטע זיך אין אײַגען זאַק , אונד גינג אין דען טעמפל . (ב) ער שיקטע
 אויך דען שלאָסהויפטמאַן אליקים , דען געהײַמשרײַכער שכנא אונד דיא עלטעס
 טען

כ א ו ר

(טו) עשו אהו ברכה . עבדו עזרו שלמה . (הכדי) . וכן מתורג' אישכנזי' (יז) עד באי ונו' .
 כן היה דרך מלכי הגוים בימי קדם , להגלות את הנכבשים מחתיהם מארץ מולדתם , ולהוליכם
 אל ארץ נכריה . והיה זה מחמת המושלים להם , שלא יקשרו בני מדינה , לארוד במלכס .
 (יט) ספרוים . עיר בארץ אשור , נקראת גלה'ע (סיפפארא) . ולפי הנראה נגזר
 השם : "היה מן המלה העברית ספר , וידמה לשם העיר קרויה ספר , הנזכרת
 בספרי בקודש (יהושע ט"ו ט"ו , שופטים ט"ח י"ח) . וחולי היו צעיר ההיא ספרי זכרונות
 וכתבי חוקים ומשפטים , כציון מה שקוראים בימינו (ארביף) , ולכן נקראת ספרוים ,
 צרטי השנים (רואלים) מן ספר , וכן קראוה היונים (פאנטיביבלא) ,
 שהיא יורה בלשונם על אסיפת ספרים רבים . וכי הצילו ונו' . הנה קנר בזה המאמר ,
 בהתקלתי קנר הנשא , וכמוס קנר הנשא , והרבותנו : איה אלהי סמת וארפד ? האם
 הנילו סמת וארפד עידי ? איה אלהי ספרוים ? האם הנילו אותה מידי ? איה אלהי סומרון ,
 כי הנילו את שומרון מידי ? (מדכרי רלב"ג) .

לו (א) ויקרע זאת בגדיו . על מה שהגידו לו , שסירף וידיף רכשקה' , יתנדך
 טען

ישעיהו לו לו קלג

(טו) וְאֵלֶיבִמְטָח אֲתָכֶם חֲזָקִיהוּ אֶל־יְהוָה לֵאמֹר חָצַל יִצְלַנּוּ יְהוּדָה
 לֹא הִנָּחַן הָעִיר הַזֹּאת בְּיַד מֶלֶךְ אַשּׁוּר . (טז) אֶרֶץ־הַשְּׁמַעוּ אֶרֶץ־
 חֲזָקִיהוּ כִּי כֹה אָמַר הַמֶּלֶךְ אַשּׁוּר עֲשׂוּ אִתִּי בְרָכָה וְצֵאוּ אֵלַי וְאֶכְלוּ
 אִישׁ־גִּפְנּוֹ וְאִישׁ־הָאֲנָתוֹ וְשָׂחוּ אִישׁ מִיבֹרֹו ; (יז) עַד־בָּאִי וְלִקְחָתִי
 אֲחֶכֶם אֶל־אֶרֶץ כְּאֶרְצְכֶם אֶרֶץ הַגִּזְוֹת וְחִירוֹשׁ אֶרֶץ לֶחֶם וְכַרְמִים ;
 (יח) פְּנִי־סִיחַ אֲתָכֶם חֲזָקִיהוּ לֵאמֹר יְהוָה יִצְלַנּוּ הַהֲצִילֹו אֱלֹהֵי הַגּוֹיִם
 אִישׁ אֶת־אֶרְצוֹ מִיַּד מֶלֶךְ אַשּׁוּר ; (יט) אֵיךְ אֱלֹהֵי חַמָּת וְאֶרְפָּד אֵיךְ
 אֱלֹהֵי סַפְרוּיִם וְכִי־הֲצִילֹו אֶת־שֹׁמְרוֹן מִיָּדִי ; (כ) מִי בָכַר אֱלֹהֵי
 הָאֲרָצוֹת הָאֵלֶּה אֲשֶׁר־הֲצִילוּ אֶת־הָאֲרָצִים מִיָּדִי פִּירִיעֵיל יְהוָה אֶת־
 יְרוּשָׁלַם מִיָּדִי ; (כא) וַיִּחְרִישׁוּ וְלֹא־עָנּוּ אֹתוֹ הַכֹּהֵן כִּי־מַצּוֹת הַמֶּלֶךְ
 הִיא לֵאמֹר לֹא תַעֲנֶהוּ ; (כב) וַיָּבֹא אֱלֹהִים בְּדַחֲלֻקָּתוֹ אֲשֶׁר־עַל־
 הַבַּיִת וַשְּׁכָנָא הַסַּפֵּר וַיִּזְאֵחַ בְּדֹאסָף תַּמְזִיבִיר אֶל־חֲזָקִיהוּ קְרוּעֵי
 בְגָדִים וַיַּגִּידוּ לוֹ אֶת־דְּבָרֵי רַב־שָׁקָה ;

לו (א) וַיְהִי כִשְׁמַע הַמֶּלֶךְ חֲזָקִיהוּ וַיִּקְרַע אֶת־בְּגָדָיו וַיִּתְחַסֵּם בַּשָּׂק
 בּוֹלַם קַטָּן וַיָּבֹא בֵּית יְהוָה ; (ב) וַיִּשְׁלַח אֶת־אֱלֹהִים אֲשֶׁר־
 עַל

ר ש"ו

ותעס : (טז) עשו אתי זרקה • לאו חלי לסלום וזרכוטי והציואו חלי תשורת
 שלום : זרקה , שגו"ד בלע"ז : כאלו"ט Salut. בל"א זגריסונג , כמו ראשית
 לג"י"א זד"ה ויזרך יעקב) כמו ויזרך יעקב זאת פרעה (ראשית ח'ז') : ואכלו
 איש גפנו • ואלך מעליכם ושבו בשלום עד שהמלח הרץ טובה כהרצכם והגלס
 חתכם שס כי כן דרכי להעביר החומות מארץ אל ארץ כמה שכאמר לעל י'
 ואסיר גבולות עמים : (יז) א ארץ כהרצכם • אמר רבי שמעון בן יוחאי שוטס
 היה זה משל למלך כו' בספר פרשת וסיה עקב היה לומר אל ארץ יפה מארצכם
 חלף שלח היה יכול לספר בגנותם : (יט) וכי העלו את שומרון מידי • וזני
 שומרון היו עובדים נחלסי ארס שכימסס וחמת היא מארס : (כב) קרועי
 בגדי' • על ששמעו גידופי השס וסיה כמו זרכ' השס :

קין (ג) ותוכחה

מכלל יופי

זכא מלרע , וענינו כמו כניד : (י) המבלעדו , נכנסה עליו מ"ס לתוספת ציואי ;
 (יא) יהודיות , לפי שעקד מלכות ישראל וקדסס אסוק יהודה כתיחס יאון הקודש טו ;
 (יב) האל